

הגדה של פסח

משלחנו של עמוד ההוראה
מרן הגאון המקובל רבי יעקב חיים סופר זלה"ה
בעל

כף החיים

מהדורת ברקוביץ

© כל הזכויות שמורות

מורשה - מכון הוצאה לאור ועריכת
ספרים תורניים

4050960@gmail.com

בכל עניני הספר ניתן לפנות אל:

נחום סילמן

עזרא 7620503/14 רחובות

052-7682413

077-2070305

adratkodesh@gmail.com

עיצוב כריכה ושערים:

ש. שטרית

shireldesign@gmail.com

סדר ועימוד:

ורשנר. 052-7145473

הגדה של פסח

משלחנו של עמוד ההוראה

מרח הגאון המקובל
רבי יעקב חיים סופר זצוק"ל
בעל

כה החיים

אוצר פירושים וחידושים, מנהגים ופסקים, משלים וסיפורים
אמרות טהורות והנהגות טובות
סדורים כסדר ההגדה ומלוקטים מספריו, ספרי תלמידיו ומפי השמועה

מהדורת ברקוביץ

נלקט ונערך בס"ד ע"י
נחום סילמן

הוצאת "מורשה"
ירושלים, אדר א' התשע"ו

הנהגות רבינו לחודש ניסן וחג הפסח

א. נהג לדרוש בפני קהל עדתו דרשה בשבת הגדול וכמנהג ישראל, את הדרשה התחיל בדברי אגדה ומוסר כדי למשוך את לב השומעים וסיים בדברי הלכה בדינים הנצרכים. [ראה כף החיים (סימן תכ"ט סק"ג)]

ב. שיבח רבינו את המנהג לעשות מצות דקות וכה כתב: "ועכשיו מנהג ק"ק אשכנזים פה עיר הקודש ירושלים ת"ו לעשות מצת מצוה וכן במצות שעושין לטוחן ריקקין ממש כמו שכתב מור"ם ז"ל, וכן יש קצת מן הספרדים שעושין גם כן מצת מצוה ריקקין ממש, וכל הנזהר לעשות יותר דקין ולא עבים הרי זה משובח. ובשאר מצות כולי עלמא נוהגין עתה לעשות אותן ריקקין דקין משום דהמנהג עתה לאפות הכל קודם פסח ולהצניעם לכל הפסח ואם לא יהיו ריקקין דקים קשה לאכול". [כף החיים (סימן ת"ס ס"ק מ"ד)].

ג. בענין השימוש בעלי תה בפסח, סיפר רבינו מעשה ששמע מאחד ירא שמים שסיפר שאחד היה בבית מסחר הגדול שמייצרים תה וראה חדר אחד שכתוב עליו שהכניסה אסורה ומכיון שהיה אהוב לבעל ראש המסחר, נכנס לשם בלי רשות, וראה שם כיסים מלאים תה מבושלים שלוקחים אותן מן המסיבות אחר שבישלו אותם ולקחו טעמם, ושאל לבעל המסחר מה זה, ואמר לו שזה מערבין אותו עם עשב התה החדש שאלמלא כן לא היו יכולים להתעסק במסחר הזה שלא היו משתכרין, אלא שאמר אותו הירא שמים אפשר שיש מסחר שאין מערבין ומי יודע. וסיים רבינו, שעל כן שומר נפשו ירחק מהם ולא יקח תה לפסח אלא לאחר דרישה וחקירה. [כף החיים (סימן תנ"ג ס"ק כ"ג)].

ד. בענין אכילת הסוכר בפסח, העיד רבינו "עתה נוהגין לאכול הצוקר העשוי כמין כובע על ידי כתב הכשר הבא מרב העיר שנעשה שם מלאכת הצוקר וכתוב עליו כשר לפסח". [ומיוסד עפ"י דברי החיי אדם (כלל קכ"ז אות ג') שהוט צוקר נוהגין לאוכלו בפסח, רק שצריך כתב הכשר]. [כף החיים (סימן תס"ז ס"ק ע"ג)].

ה. בענין אכילת דבש, העיר רבינו לפי דברי הכנסת הגדולה שהביא כמה חששות בזה, הן לענין פסח והן לענין שאר ימות השנה "ולפי זה גם במקומות שנוהגים היתר בדבש צריך לחקור ולדרוש שמא יש בו חשש איסור וא"ל שומר נפשו ירחק ממנו". [כף החיים (סימן תס"ז ס"ק מ"ו)].

מכתב ידידות וברכה

מאת הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים" - גין ונכד לרבינו זלה"ה

בס"ד. יום השישי י' אדר ראשון תשע"ו.

מדרש בראשית רבה (פנ"ח ס"ח): "אמר רבי אלעזר כמה דיות משתפכות, כמה קולמוסין משתברין, כדי לכתוב בני חת, עשרה פעמים כתיב בני חת, בני חת, עשרה כנגד עשרת הדברות, ללמדך שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק - כאילו מקיים עשרת הדברות", ורבינו יעקב בעל הטורים ז"ל שם (בראשית כ"ג כ') הביא כל המברר מקחו של "תלמיד חכם" כאילו קיים עשרת הדברות, ועיין בזה בחיבורי ברית יעקב (דל"א ע"א).

ומבואר בספרי קודש שבגדר "המברר מקחו של צדיק ותלמיד חכם", נכלל גם המוציא לאור מחדש ספר תורתו של הצדיק התלמיד חכם.

ובס"ד בהקדמת חיבורי תפארת יצחק כה כתבתי והבאתי: "כתב הגאון מהרח"א איסטרוולסה ז"ל בספרו בן אברהם (פרשת וישלח דכ"ג ע"ב): "המדפיס ספרים מממונו, להוציא לאור תורה זוכה ויושב במחיצת התלמיד חכם מחבר הספר, שהרי על ידו יצא החיבור לעולם ותרבה הדעת בכל עת, ואילו היה גנוז למקצועות המשכן בירכתים לא היו לומדים בו, והנה אמרו ז"ל (יבמות צ"ז רע"א) דכל שאומרים שמועה מפי החכם בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, ולפי זה הגורם שיהיה החכם חי אחרי מותו, גם הוא זוכה ויושב במחיצתו, שהרי הוא גרם להחיותו, ואין ספק כשהוא בא לעולם הבא, החכם בעצמו עם סיעת מרחמוהי יוצאין לקראתו לקבל פניו" עכת"ד.

והביא דבריו גאון עוזינו רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו תורה וחיים (מערכת ס' אות רי"ז), והוסיף שם על דבריו: "ושמעתי מאדם אחד שראה בחלום על בעל בית אחד, שיושב אצל רב גדול שנפטר זה כמה שנים, והאיש החולם היה משתומם ומפליא איך זכה זה ההדיט להיות בצד האדם הגדול, ובעל החלום לא ידע שבעל הבית הזה הדפיס ספר אחד מספריו הקדושים של אותו גדול, ולפי מה שכתב רבינו הטור (יו"ד סימן ע"ר) בשם הרא"ש ז"ל דעכשיו בזמן הזה חיבורי התלמוד והפוסקים הם בכלל מצות עשה של ועתה כתבו לכם את השירה, אם כן נמצא בידי של המדפיס ספר מעלה גדולה כזאת, וכן ראיתי שכתב מהר"י ברכה ז"ל בהקדמת ספרו ברך יצחק ע"ש. [והארכתי בזה בדברי ברכה לספר ואברהם זקן עיין שם].

חמותי ראיתי אור, אור יקרות וקפאון, אור בהיר הוא בשחקים, אור אורייתא, תורת יעקב תורת חיים, תורת מר זקני, הפוסק הגדול הגאון המקובל רבי יעקב חיים סופר זצ"ל בעל כף החיים, ערוכה בכל וסדורה על הגדה של פסח, מיוסדת ומושתת על כל חיבורי קדשו היקרים, תורה מפוארת בכלי מפואר.

חזיתי איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב מאן נינהו מלכים - רבנן ותלמידהון, מר ניהו, סדרן ופלפלן, בנן של קדושים וטהורים, הרה"ג רבי נחום סילמן שליט"א, נו"נ לגה"ק רבי נחום משאדיק זצ"ל, אשר ידיו רב לו וכבר אתחזק גברא ואתחזק קמיעא, וזכה להוציא לאור ספרים נפלאים מתורתם של גאוני עיר הקדש ירושלים ת"ו, אבירי ואדירי התורה רבי שמואל סאלנט זצ"ל, וזקיננו רבי דוד בהר"ן זצ"ל, ועוד היד נטויה בעזה".

וכעת והרה"ג הנ"ל שליט"א הניף ידו בעים רוחו, וניפה ב"ג נפה, ובירר יפה מקחו של צדיק, מר זקני הוא הגאון החסיד בעל כף החיים זצ"ל, עבר בשום שכל על כל חיבורי קדשו של מר זקני זצ"ל, אסף סידר ערך וניתח בטוב טעם ודעת, רוב ככל החידושים והביאורים המתייחסים להגדה של פסח ועניני חג הגאולה, פריו יתן בעט"ו, עשה מלאכתו נאמנה, בטוב טעם ודעת, תפוחי זהב במשכיות הכסף דבר דבר על אפניו, מלאכה ואשר חכמה בה, כאשר עיני המעיין תחזינה מישרים, ולפעלא טבא אמינא איישר, וחיליה לאורייתא.

אין לי ספק כי כל מעיין והוגה בפירושו של מר זקני הגאון זצ"ל להגדה, יתענג מנופת צוף תורת מר זקני זצ"ל, נועם דבריו וחדושיו, ומתק לשונו, ויאמר "חכלילי עינים מיין כל חיך שטועמו אומר לי ל", כמאמרם בכתובות (ק"א ב') ועיין מדרש תנחומא (ויחי סס"י), ויחזיק טובה וברכה ויודה בטומוס של ברכות למעלת הרה"ג המסדר והמהדיר שליט"א, שזכה וזיכה אחרי שטרם טובא זמן זמנים להוציא לאור מרגינתא טבא הדין.

וגם לרבות כי זולת ההלכות מספר כף החיים לליל הסדר בפרט, ולכל חדש ניסן בכלל, אשר הביא בהגדה של פסח יקרה זו, הרבה יגע הרב המהדיר שליט"א לאסוף וללקט גם עובדות והנהגות ומעשים טובים ממר זקני הגאון זצ"ל, קבעם ושבצם כפנינים במשבצות זהב וכסף, לתועלת המעינים בספר התורה הזה, וכן ערך וסידר בדרך נכונה מתולדות חייו של מר זקני זצ"ל, מעוטרים בעיטור סופרים, ומעשה רב עדיף.

ואני יעקב הקטן משנה תודה והודאה אתן לו, כי ראיתי שעשה מי שאינו זוכה כזוכה, כי עבר על דרשתי ביום הילולא של מר זקני זצ"ל לפני כשלושים שנה, בבית הכנסת ברוכב, ובאותו מעמד השתתף אף מר דודי הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, ראש ישיבת "פורת יוסף" המעטירה, וזכינו לשמוע מפי קדשו, כלי ראשון, זכרונות ועובדות מופלאות ממה שראה בעיניו וקלט בלבו הטהור ממר זקני זצ"ל - ומהם קבע בתולדות מר זקני זצ"ל, כמו כן ממאמרי, וחיבורי הקטנים, שבחסד האל ורוב חמלתו זכיתי להוציאם לאורה, ומשם ליקט וקיבץ תורת זקני זצ"ל, וכן עובדות והנהגות ומעשה רב ששמעתי מבנו אהובי של הגאון בעל כף החיים זצ"ל, הוא סבי היקר והענו רבי משה סופר זצ"ל, והביאם בשמו, שמו משה. [ורבים מהם הביא תחת השם "מפי השמועה", שעולה בגימטריא "והגיד יעקב סופר", והוא תקו"ן גדול].

סדר ברכת האילנות

יש אומרים תחלה מזמור זה (אורח חיים לבעל בן איש חי):

יְהִי נָעַם יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו פּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו פּוֹנֵנָהוּ:
מִזְמוֹר לְדָוִד הָבּוּ לַיהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי בְּנֵי אֱלֹהִים הָבּוּ לַיהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי כְּבוֹד וְעֹז: הָבּוּ לַיהוָה
יֵאָהֲדוֹנְהִי כְּבוֹד שְׁמוֹ הַשְׁתַּחֲוִי לַיהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי בְּהִדְרַת קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי עַל הַמַּיִם
אֶל הַכְּבוֹד הַרְעִים יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי עַל מַיִם רַבִּים: קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי בִּפְנֵי קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי
בְּהִדְרָה: קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי שִׁבְרֵי אֲרָזִים וַיִּשְׁבֶּר יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי אֶת אֲרָזֵי הַלְּבָנוֹן: וַיִּרְקִידֵם
כְּמוֹ עֵגֶל לְבָנוֹן וּשְׂרִיּוֹן כְּמוֹ בֶן רֵאמִים: קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי חֲצֵב לַהֲבוֹת אֵשׁ: קוֹל יְהוָה
יֵאָהֲדוֹנְהִי יַחֲלֵל מִדְּבַר יַחֲלֵל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי מִדְּבַר קֹדֶשׁ: קוֹל יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי יַחֲלֵל אֵילֹת
וַיַּחֲשֶׁף יַעֲרֹת וּבִהֲיָכְלוֹ בָּלוּ אֲמָר כְּבוֹד: יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי לְמַבּוּל יֵשֵׁב וַיֵּשֶׁב יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי
מִלֵּךְ לְעוֹלָם: יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְהוָה יֵאָהֲדוֹנְהִי יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

פסקי כף החיים

הלכות ברכת האילנות

א. היוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח אומר "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". (ש"ע סימן רכ"ו ס"א).

ב. משמע מלשון הגמרא ומדברי הטור והשלחן ערוך דיש לברך ברכה זו דוקא בימי ניסן ולא קודם לכן ולא אחר כך. וכן נראה מדאמרו "היוצא בימי ניסן" משמע דעל פרחי השקדים שממהרין הרבה קודם ניסן אין לברך. (הלכות קטנות). ויש אומרים דיומי ניסן לאו דוקא והוא הדין בחודש אדר. (אליה רבה ועוד). ועל דרך האמת ברכה זו שייכא דוקא לחודש ניסן. (ברכי יוסף ועוד). וכן מקפידים המדקדקים שיהא בניסן דוקא. (מורה באצבע). ועל כן, כיון דאיכא פלוגתא בזה, וכן מלשון הגמרא משמע שדוקא בחודש ניסן, ספק ברכות להקל ואין לברך אלא בניסן. וכן עמא דבר. מיהו, מי שאיחר ולא בירך בניסן, נראה דיכול לברך אחר כך בלא שם ומלכות. {כה"ח שם סק"א}.

ג. אין לברך אלא על אילני מאכל. (הלכות קטנות ועוד). אבל אינם צריכים להיות שני מינים, אלא כיון שיש שתי אילנות, אפילו הם מין אחד ומוציאים פרח, מברך. כן משמע מלשון הגמרא דקאמר "וחזי אילני דקא מבלבלי" ומיעוט רבים שנים. ומיהו לכתחילה יש לחזור על מקום שיש

פסקי כף החיים

דיני ומנהגי חודש ניסן

שואלין ודורשין בהלכות הפסח

א. שואלים בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום (ש"ע סימן תכ"ט ס"א). כדאיתא בפסחים "שואלין ודורשין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום". והטעם כתוב שם בגמרא, שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על פסח שני. {כה"ח שם סק"א}.

פניני כף החיים

שואלים בהלכות. (שלחן ערוך).

שיבואו האחרונים לבארם ממקום אחר או מדברי הפוסקים, ומי שאינו בקי בדברי הפוסקים אינו מרגיש בכל זה. ועוד שיש דינים שאינם נזכרים בהדיא בשלחן ערוך ובפוסקים וצריך המורה לבארם ממקום אחר וכמו שתראה כמה שו"ת וחדושי דינים נולדו מזמן מרן ז"ל עד עכשיו וחדשום אחרונים מפלפולם, כי הכל לפי הזמן והעדן. ומי שקבלה נשמתו מהר סיני הוא מבארן, כי כן גזרה חכמתו יתברך שבכל דור וזמן יהיו חדושי תורה ולכן אמרו ז"ל במסכת סנהדרין (לח): 'מלמד שהראהו הקב"ה לאדם דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו', שבכל דור ודור צריך חכמים ודורשים שממציאין להם דינים הנצרכים להם באותו זמן. וכן אמרו ז"ל במסכת מגילה (יט): 'א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: מאי דכתיב ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר? מלמד שהראהו הקב"ה למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים שהסופרים עתידים לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה? ופירש רש"י ז"ל: 'דקדוקי סופרים - שדקדוק האחרונים מלשון משנת הראשונים' " עכ"ל.

{חקי חיים, דרוש י"ט}

כתב רבינו על החשיבות הנצרכת בהעמדת מורי הוראה שיענו לדורשיהם דבר ה' זו הלכה:

וז"ל: "...יש קצת אשר המה חכמים בעיניהם לאמר: הלא השלחן ערוך ומטה מוצעת, כל מי שירצה ללמוד יבא. ולמה צריך חכמים המורים? חדא דלא כל הלומד יודע לפסוק הדין כידוע אצל מורה הלכות דיש פעמים שצריך לילך אחר המנהג. ויש פעמים שהאחרונים מחמירים וכתב הברכי יוסף בשו"ת ברכה (ביו"ד סימן שכ"ד) וז"ל: 'בכמה דינים מאיסור והיתר פשט המנהג להחמיר, הגם דמרן מקל' עכ"ל. וכ"כ בספר טוב עין (סימן ח"י אות ס"ח) וז"ל: 'דאע"ג דאנו קבלנו הוראות מרן, מ"מ בכמה דברים מחמירים כדעת מור"ם וכו' יעו"ש. וכ"כ בחיים שאל (ח"א סימן ט"ו) יעו"ש ואכמ"ל. ועיין לידידנו הרב ארץ חיים (בקר הכללים כלל י"ד וי"א וי"ב) ודו"ק. ויש פעמים ספק ברכות וקיי"ל ספק ברכות להקל אפילו כנגד מרן ז"ל כמ"ש הפוסקים והב"ד בסה"ק כף החיים (סימן ת"י אות ז') יעו"ש. ויש פעמים סתירה ממקום אחר. ויש דברים שצריכים ביאור

סדר הגדה של פסח

סדר הקערה

ולדעת הגר"א מוילנא

לדעת רבינו האר"י ז"ל

הקערה עצימה - מלכות

פסקי כף החיים

סידור השלחן והקערה

א. מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלש מצות ומרור וחרוסת וכרפס או ירק אחר [- וחומץ או מי מלח - רמ"א] ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. ונהגו בבשר וביצה. (ש"ע סימן תע"ג ס"ד).

ב. משמע דדוקא לפני בעל הבית מביאין הקערה, אבל לשאר בני הבית אין צריך להניח לפניהם כסדר הזה, אלא בהגיע שעת אכילה הוא יחלק לכולם. והכי איפסיקא הלכתא בפסחים. (טור ועוד). וכן כתבו האחרונים. {כה"ח שם ס"ק מ"ב}.

ג. הטעם שמניחין בקערה שלש מצות, שנים ללחם משנה כמו שאר יום טוב ואחד לפורסה חציה לאפיקומן וחציה ללחם עוני, מה דרכו של עני בפרוסה. ובשער הכונות כתב דמצה העלינונה והאמצעית הם כנגד חכמה ובינה דמצד אבא והמצה התחתונה היא כנגד הדעת דמצד אבא. {כה"ח שם ס"ק מ"ג-מ"ד}.

ד. נחלקו הראשונים כמה מצות יש להשים בקערה. דעת התוספות והרא"ש ועוד שלש מצות. ודעת הר"ף והרמב"ם שתי מצות. והעולם נוהגים כדעת התוספות והרא"ש. (בית יוסף).

מגיד

קודם יאמר לשם יחוד (מתוך הגדה לבעל כף החיים כתיבת יד קדשו):

לְשֵׁם יְחִוּד קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתָּהּ, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ וּרְחִימוֹ וּדְחִילוֹ, לְיַחְדָּא שֵׁם
יְיָ הָא בְּנֵא"ו הָא, בְּיַחְדָּא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל-יִשְׂרָאֵל, הָרִינִי בָּא לְקִיָּם מִצְוֹת
עֲשֵׂה לְסִפּוּר בִּיציאת מצרים בְּלֵיל פֶּסַח כְּמוֹ שְׁאָמַר הַכָּתוּב וְהַגְדַּת לְבָנֶיךָ לְתַקֵּן אֶת
שְׂרֵשׁ מִצְוָה זֹאת בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן.

וְיִהְיֶה נֶעֱמָ יְהוָה יֵאָהֲדוּנָהי אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ בּוֹנֵנָה עֲלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ בּוֹנֵנָהוּ:

פסקי כף החיים

מגיד

מו. נוסח ההגדה, הלא הם כתובים בהרמב"ם פרק ח' מן "הא לחמא..." עד "גאל ישראל".
{כה"ח סימן שם ס"ק קל"א}.

פניני כף החיים

מגיד

ג. ה"ר דוד אבודרהם (סדר ההגדה) בשם
הרי"ף כתב: הטעם לפי כי במה שאומר
בתחלה בקידוש "זכר ליציאת מצרים"
יצא. [וכ"כ בפרי חדש].

עוד הביא רבינו בשם ה"ר דוד אבודרהם
מדוע נקראת בלשון "הגדה".

א. על שם "והגדת לבנך..."

ב. מפני שמגיד בה ענין יציאת מצרים
והנסים והנפלאות שעשה עמנו הקדוש
ברוך הוא באותו זמן.

{כף החיים, סימן תע"ג ס"ק ק"ל-קל"א}

אסף רבינו מדברי הפוסקים מה הטעם
שלא תקנו לברך על ההגדה.

א. בארחות חיים (דף פ.) כתב: לפי שאינה
אלא סיפור דברים.

ב. עוד כתב בארחות חיים: יש נותנים
טעם אחר, לפי שזו היא מצוה שאין לה
קצבה, שאפילו בדיבור בעלמא בסיפור
יציאת מצרים יוצאין, אלא שכל המרבה
הרי זה משובח. [וכ"כ במטה משה (סימן
תרל"ג)].

יכסה את המצות ויגביהו כל המסובין את כוס היין עד "גאל ישראל".

לפִּיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיִּים. לְהוֹדוֹת. לְהַלֵּל. לְשַׁבַּח. לְפָאֵר. לְרוֹמֵם. לְהַדָּר. וּלְקַלֵּם. לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל־הַנִּסִּים הָאֵלֶּה. הוֹצִיאָנוּ מֵעֲבָדוֹת לְחֵירוֹת. וּמִשְׁעָבוֹד לְגָאֻלָּה. וּמִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה. וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב. וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל. וְנֹאמַר לְפָנָיו הַלְלוּיָהּ:

פסקי בן החיים

לפיכך... גאל ישראל

צו. כשמגיע ל"לפיכך", מגביה כל אחד כוסו בידו עד שחותרם "גאל ישראל". (ש"ע שם). ומגביה הכוס כדי לומר שירה על היין. (טור). {כה"ח שם ס"ק קע"א-קע"ב}.

צז. בעת שמגביה הכוס, יכסה הפת. (רמ"א שם). שלא יראה הפת בושתו. (בית יוסף ועוד). {כה"ח שם ס"ק קע"ג. ועי' סימן רע"א ס"ק נ"ג}.

צח. בענין ברכת ההלל איכא פלוגתא דרבוותא. ריצב"א היה מברך עליו שתי פעמים, אחת קודם אכילה ואחת אחר אכילה. וכן נהגו עוד מרבתינו הראשונים. אבל הר"ץ גיאת וראב"ה כתבו שאין לברך עליה כלל, לפי שחולקים אותו לשנים, לפני הסעודה ולאחריה. ואם כן היאך

פניני בן החיים

הטמאות והשרצים נאמר (ויקרא י"א, מ"ד) 'והתקדשתם והייתם קדושים' לומר שעל ידי זה שאין מטמאין עצמכם בבהמות טמאות ובשרצים, תשארו בקדושתכם והייתם קדושים.

{ישמח ישראל, שמיני}

ונאמר לפניו הִלְלוּיָהּ.

הביא רבינו מה שכתבו הפוסקים בטעם שחולקים את ההלל באמירתו בליל הסדר, חלק אחד לפני הסעודה וחלק שני לאחריה.

א. בסדר היום ונהורא השלם כתבו: לפי

ותתדבק באיש האוכלם ויסתלק ממנו כל הקדושה אשר בו". לפי"ז נמצא שכל כך גדלה אחיזת הקלי' בבהמות הטמאות שלא די שתתדבק באדם האוכלם, אלא גם מסלקת ממנו כל הקדושה אשר בו. ועל כן גדולה מעלת מי שאינו אוכלם לפי שנשאר תמיד קדושתו עליו. ולזה אמרו 'אלמלי לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים, די' - משום דאלו היו מטמאין בשרצים היו מתדבקים בהם הקלי' ומסלקת מהם כל הקדושה אשר בהם, אבל עתה שאין מטמאין בהם נשארו בקדושתם. ונראה דזהו הטעם שאחר פרשת בהמות

נשמת

כל חי תברך את שמך יהוה יאהדונהי אלהינו ורוח כל
בשר תפאר ותרום זכרך מלפני תמיד. מן-

פסקי כף החיים

נשמת כל חי

א. קבלה בידינו מרבי יהודה החסיד ששבח נשמת מסוגל על כל צרה שלא תבוא לקבל האדם על עצמו כשיהיה ניצול ממנה לומר נשמת כל חי בתודה וקול זמרה בפני עשרה ובו נצולו רבים. (חסד לאלפים). {כה"ח סימן רפ"א סק"ח}.

ב. בסדר נשמת כל חי אומרים "במקהלות רבבות" והמון העם קורין במקהלות המ"ם בפתח והה"א בצירי. וכן נדפס בסידורים. והמדקדקים קורין במקהלות המ"ם בחירק והה"א בשבא פתח. וכן כתב הרד"ק. (שיירי כנסת הגדולה ועוד). {כה"ח שם}.

ג. הנוסח העיקרית לומר "וה' אלקים אמת לא ינום ולא יישן". (בן איש חי). {כה"ח שם}.

ד. "ובריותיו" - הבי"ת דגושה ובשבא והרי"ש בחירק. ומה שכתוב בסידורים "וישוררו" נכון

פניני כף החיים

כשהיתה רעידת אדמה חזקה בארץ ישראל, רבינו באותה שעה ישב בעזרת נשים של בית המדרש "שושנים לדוד" בשכונת בית ישראל בירושלים ששם כתב את חיבוריו. כשהתחילה רעידת האדמה פרצו צעקות שבר בשכונתו, רבינו שם לב לכך והורה לילדים שקבעו לימודם בתלמוד תורה שהיה באותו בנין לצאת מיד לרחוב. רבינו עמד על המרפסת כשהכל צועקים לו שירד מיד,

ע"ה ונרמז בו ד' אותיותיו בראשי תיבות שמך לעד מלכנו האל. ואפשר לומר שתחלת הברכה תיקן אותה שלמה המלך ע"ה והברכה עצמה של ברוך וכו', תיקן אותה אברהם אבינו ע"ה.

{כף החיים, סימן מ"ח סק"א}

פודה ומציל... בכל ית צרה וצוקה.

זכה רבינו להשגחה פרטית משמים לבל ינזק חלילה. מעשה אירע בשנת תרפ"ז

שיר השירים

פסקי בן החיים

שיר השירים

א. חסידים ואנשי מעשה אומרים שיר השירים בליל שמורים. (של"ה). וכן כתב במורה באצבע שאחר ההגדה [ר"ל: אחר גמר כל הסדר], יאמר בקול שמחה שיר השירים כולו בעידן חזותא עת הזמיר הגיע, כי כל העולמות עליונים למעלה מאירים ומזהירים. (עכ"ל). ובזה הקדוש כתב על שיר השירים "דאיהו כללא דכל אורייתא, כללא דכל עובדא דבראשית, כללא דרזא דאבהו, כללא דגלותא דמצרים, וכד נפקו ישראל ממצרים..." ועל כן נוהגין לאומרו גם כן בכל ליל שבת. {כה"ח סימן ת"פ ס"ק י"ב}. עוד טעם כתב ה"ר דוד אבודרהם דנהגו העולם לקרות בחג המצות שיר השירים מפני שהוא מדבר בגאולת מצרים. {כה"ח סימן ת"צ סק"פ, ע"ש}.

ב. הדבר פשוט שיש לזהר שלא להפסיק בדיבור בקריאת שיר השירים בשום אופן ואפילו בלשון הקודש שלא יגרום ח"ו שום קיצוץ ופירוד במילין קדישין דרזי דרזין חלילה. ואפילו בשאר לימודים כתיב "הקוטפים מלוח עלי שיח" כל שכן וקל וחומר בשיר השירים קדש קדשים. (פתח הדבר). {כה"ח סימן ר"ס ס"ק כ"ח}.

ג. מצינו ברבי עקיבא בזהר חדש שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים. {כה"ח סימן רפ"ח סק"ט, ע"ש}.

פירוש רש"י

הקדמה לפירוש רש"י

אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי, מקרא אחד יוצא לכמה טעמים וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמע ואף על פי שדברו הנביאים דבריהם בדוגמא צריך ליישב הדוגמא על אופניה ועל סדרה כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה יש סודרים כל הספר הזה במדרש אחד, ויש מפוזרים בכמה מדרשי אגדה מקראות לבדם ואינם מתיישרים על לשון המקרא וסדר המקראות, ואמרתי בלבי לתפוש משמעות המקרא ליישב ביאורם על סדרם והמדרשות מרבותינו אקבעם מדרש ומדרש איש איש במקומו: ואומר אני שראה שלמה ברוח הקדש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה חורבן אחר חורבן ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון ולזכור חבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים ויסד ספר הזה ברוח הקדש בלשון אשה צרורה אלמנות חיות משתוקקות על בעלה מתרפקת על דודה מזכרת אהבת נעורים אליו ומודה על פשעה אף דודה צר לו בצרתה ומזכיר חסדי נעוריה וגוי יופיה וכשרון פעליה בהם נקשר עמה באהבה עזה להודיעם כי לא מלבו ענה ולא שילוחיה שילוחין כי עוד היא אשתו והוא אישה והוא עתיד לשוב אליה:

פרק-א

{א} שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה: {ב} יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי-

פירוש רש"י

פרק א

{א} שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה. שנו רבותינו כל שלמה (דק"ל למה לא מייחסו אחר אביו כמו במשלי וקהלת) האמורים בשיר השירים קדש מלך שהשלום שלו, שיר שהוא על כל השירים אשר נאמר להקב"ה מאת עדתו ועמו כנסת ישראל אמר רבי עקיבא לא היה העולם כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל הכתובים קדש ושיר השירים קודש קדשים אמר ר' אלעזר בן עזריה למה הדבר דומה למלך שנטל סאה חטים ונתנה לנחתום אמר לו הוצא לי כך וכך סולת כך וכך סובין כך וכך מורסן וסלית לי מתוכה גלוסקיא אחת מנופה ומעולה כך כל הכתובים קדש ושיר השירים קדש קדשים שכולו יראת שמים וקבול עול מלכותו: {ב} יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה מי יתן וישקני המלך שלמ' מנשיקות פיהו כמו

פניני כף החיים

שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה.

כולם בחכמה עשית" ובקש מן אשמדאי שיחזירו למקומו, כי זה היה נוח לו בכך, ואמר שאינו יכול להחזירו למקומו לעולם. וכיון שראה כך, נשא אשה והוליד ממנה שבעה בנים. ששה מהם בדמות האם כשאר בני אדם שאצלנו, ואחד מהם בדמות אביו ממש. וזה האב אחר שנתעסק הרבה הרויח הרבה וימת, ובאו בניו לחלוק את הירושה. אמנם זה שיש לו שני ראשים, כל ראש צועק ואומר: אני אדם בפני עצמי, ארצה חלק אחד לעצמי, ולפי דבריהם רוצים ליקח שני חלקים. והאחים אומרים: אין לכם כי אם חלק אחד, כי אתם נחשבים גוף אחד.

ויבאו לדין לפני שלמה המלך ע"ה. ונתעלם הדבר הזה ממנו ולא ידע היאך ישיב להם. וכן הסנהדרין לא ידעו להשיב. ואמר שלמה המלך ע"ה: לבקר המשפט. ובחצי הלילה נכנס בהיכל, ועמד לפני המקום ואמר: רבונו של עולם, כשנגלית לי בגבעון ואמרת לי שאל מה אתן לך,

כתבו רבותינו ז"ל בילקוט שמעוני (סימן תתק"פ): "שיר השירים - שיר המשובח והמעולה שבשירים... מכל חכמתו של שלמה לא סילת אלא שיר השירים לישראל".

והביא רבינו מעשה על חכמתו של שלמה המלך, שהקב"ה נתן לו חכמה לדון את הדין כראוי:

מעשה שהוציא אשמדאי לפני שלמה המלך ע"ה אדם אחד מארץ אחת שהיא משבעת ארצות, שיש לו שני ראשים שלמים בעינים ואזנים ופה, ושניהם מדברים ושניהם אוכלים. ושאל אותו שלמה המלך ע"ה: בן מי אתה? ואמר לו: מבני אדם אני, מתולדות קין, ומושבם בארץ התחתונה, ורואין שמש וירח וכוכבים, והם חורשים וזורעים, ויש להם בהמות, וגם מתפללים בכל יום. וזו היא תפלתם שאומרים "מה רבו מעשיך ה'

סדר ספירת העומר

קודם שיספור טוב לומר פרשת העומר בפרשת אמור "וידבר... כי תבאו אל הארץ..." עד "מנחה חדשה לה' ". ואחר כך יאמר: פרק יו"ד דמנחות "רבי ישמעאל אומר: העומר...". (כף החיים):

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: והניף את העמר לפני יהוה לרצונכם מקחרת השבת יניפנו הכהן: ועשיתם ביום הניפכם את העמר בבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה: ומנחתו שני עשרונים

פסקי כף החיים

סדר ספירת העומר

א. כתב הזוהר הקדוש: "וכל בר נש דלא מני חושבנא דא אינון שבע שבתות תמימות למזכי לדכיותא דא, לא אקרי טהור ולא בכללא דטהור הוא ולא למהוי ליה חולקא באורייתא". (עכ"ל). וזהו מלבד מה שמבטל מצות עשה למאן דאמר. {כה"ח סימן תפ"ט סק"ד}.

ב. דעת רוב המפרשים דספירת העומר בזמן הזה אינה אלא מדרבנן והוא זכר למקדש שהיו מקריבין מנחת העומר בשיתסר בניסן והיו מונים מיום הבאת העומר וזוהי שיטת הראשונים. אבל הרמב"ם והרב החינוך סברי דמצות ספירת העומר גם בזמן הזה דאורייתא. (ברכי יוסף). והעיקר כסברת האומרים דבזמן הזה אינה אלא דרבנן. (רבינו זלמן ועוד). {כה"ח שם סק"ה}.

ג. יש מדקדקים שבלי ליום טוב שני נוהגין לעשות הסדר, ואחרי ככלות הסדר כולו מברכין על ספירת העומר. ונותנין טעם נכון על דרך האמת ונראין הדברים. אך מה נעשה דלפי הדין אסור לאכול עד שיספור. ומה גם, דבכל אורך הסדר קרוב שישכח מלספור. (ברכי יוסף). אמנם בספר נהר שלום להרש"ש כתב דגם על פי הסוד צריך לברך ברכת העומר לבני חוצה לארץ בליל יום טוב שני תיכף אחר תפלת ערבית, כי מצות ספירת העומר היא מצות עשה דאורייתא והסדר בלילה הזה לבני חוצה לארץ הוא ממצוה דרבנן וכל אחד יש לו בחינה בפני עצמו, ולפיכך צריך לברך ברכת העומר תיכף אחר תפלת ערבית דיום טוב שני ולא יאחרנה אחר הסדר כמו שכתבו קצת מקובלים, שאם יאחרנה הרי גורם לתת אחיזה לחיצונים. (מחזיק ברכה). {כה"ח שם סק"ו}.

ד. קודם שיספור טוב לומר פרשת העומר בפרשת אמור "וידבר... כי תבאו אל הארץ..." עד "מנחה חדשה לה' ". ואחר כך יאמר: פרק יו"ד דמנחות "רבי ישמעאל אומר: העומר...". ואחר

הגדה של פסח

צילום כתיבת יד קדשו
של רבינו

בעל כף החיים

לשם יחוד קב"ה (וזה יאחדוניה) כדמלו ורמזו (לה)
 יאחדוניה (וממזגו ודמלו) (איהיהיורה) למרח
 שם י"ה בזה כי מודל שנים (יהיה) בעשם כל ישרא וכשם כל נפש
 נות ונשעה היה יחידה העתיחסים א שורש נלשינו רוחנו נשעקט
 חיותנו יחידתנו ועלכונשיהם והקדושים איהם והנלוים להם
 עתבללות אב"ע ועכל צרמי אב"ע דכל פראופ וספירה דפרמי אב"ע
 הנה באלים לקיים בעה"ו כל השמות המוגנות בלילה הזה שהיה לל
 מן בשמן לל הפמח לל א' של חן העצום והם עצות קדוש היום על
 יין ורמיאת ידים א' ואכילת פרחם ועצות פטור ביציאת עצמים בעשה
 והגדת לבדך ביום ההוא לאשר בעבור זה עשה ה' לי באלהי ישראל
 ועצות ברכתא על כוס יין שש ונתינת ידים עניה וברכת נתי
 וברכת העצום אכילת עצה ועצות עשה ~~לעצום~~ עצות בעשה
 בערב מכלול עצות ועצות אכילת ערור לחבור שערורי העצורים
 את מי אבותינו בעצרים וברכת עצה וערור ביחד כמ הלל חזק
 ואכילת אכילתן זכר לקדש פסח ועצות עשה על ברכת העצום

דרשת שבת הגדול - פרשת צו מרבינו

נרפסה בספר "ישמח ישראל" (פרשת צו) וז"ל: "דרשה שדרש הרב ז"ל בפרשה זו"

זאת תורת העלה הוא העלה (ויקרא ו', ב'): איתא במדרש רבה פרשת בא: "החדש לכם ראש חדשים. משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חדש של גאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים ובו עתידים ליגאל, שנאמר: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". ובו נולד יצחק, ובו נעקד, ובו קבל יעקב את הברכות, ובו רמז להם לישראל שהוא ראש להם לתשועה, שנאמר: "ראשון הוא לכם לחדשי השנה". משל למלך שהוציא את בנו מבית האסורין, אמר: עשו אותו יום טוב כל הימים, שבו יצא בני מחושך לאור, מעול ברזל לחיים, מעבדות לחירות, משעבוד לגאולה. כך הוציא הקב"ה לישראל מבית האסורין שנאמר: "מוציא אסירים בכושרות". מחושך וצלמות, שנאמר: "יוציאם מחושך וצלמות". מעול ברזל לעול תורה. מעבדות לחירות, שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם". משעבוד לגאולה, שנאמר: "גואלם חזק ה' צבאות שמו". לכך קבע להם שמחה שהוא נפרע מאויביהם עליהם, שנאמר: "ואתן אדם תחתך" עד כאן.

ויש להקשות כיון דחשיב כל המעלות שנעשו בניסן, אמאי לא חשיב נמי שבו הוקם המשכן, כמו שאמר הכתוב: "ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן". ואמרו במסכת שבת (פז:): "אותו היום נטל עשר עטרות. ראשון למעשה בראשית, שאחד בשבת הוה ראשון לנשיאים שהקריבו לחנוכת הבית. ראשון לכהונה, שאותו היום שמיני למלואים היה ועבודה באהרן ובניו, ועד עכשיו היה בבכורות. ראשון לעבודה, לסדר עבודת צבור תמידין ושאר קרבנות של תרומת הלשכה. ראשון לירידת האש, "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח" וכו'. ראשון לאכילת קדשים במחיצה, ועד עכשיו היו נאכלין בכל מקום. ראשון לשכון שכינה בישראל, כדכתיב: "ושכנתי בתוכם" מכלל דעד השתא לא שרתה בתוכם. ראשון לברך את ישראל ברכת כהנים, כדכתיב: "וישא אהרן את ידיו" וכו'. ראשון לאיסור הבמות, מעכשיו נאסרו שהוא ראוי לפתח אהל מועד, כדכתיב: "ואל פתח אהל מועד לא הביאו". ראשון לחדשים, כדכתיב: "החדש הזה לכם ראש חדשים" עד כאן. וכן אמרו במסכת מגילה (י:): "ויהי ביום השמיני" - אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים וארץ, כתיב הכא: "ויהי ביום השמיני", וכתיב התם: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" עד כאן. ויום השמיני היה בראש חודש ניסן כנזכר, ואם כן אמאי לא קחשיב מעלה זו של הקמת המשכן עם מעלות שנעשו בחודש ניסן. ואין לתרץ במה שאמרו שם במגלה משום דאותו היום מתו נדב ואביהוא, דהתם שאני, דהא דמתרץ שם הכי הוא דוקא לענין לשון ויהי שהוא לשון צער, אבל לא מפני זה לא

תשובות בעניני פסח

א

בענין הגעלת כלים המצופים בהיתוך לבן

שאלה: בענין קדירה של נחושת שבישלו בה בשר בלי מליחה, וכיסוי הקדירה היה כלי כלי מתכת המצופה הנקרא זינג, אם מהני ליה הגעלה, יורנו ושכמ"ה.

תשובה: הנה בענין הצפוי של הכלים, אם הולכים אחר הצפוי, או אחר עיקר הכלי, כתב מרן ז"ל בשלחן ערוך (או"ח סימן תנ"א סכ"ד) "כלי עץ המצופים בסממנים שקורין ברניס, דינם ככלי חרס" עכ"ל. משמע, דאם הכלי מצופה במין חרס, דינו ככלי חרס ואין לו הגעלה וכמו שכתב בשלחן ערוך (ר"ס תנ"א), ע"ש. ולכן, בנדון דידן, אף על פי שעיקר הכלי הוא של מתכת, מכל מקום אם צפוי זה מן חרס הוא, לא תהני ליה הגעלה.

מיהו הרב חתם סופר (בחלק יו"ד סימן קי"ג) כתב דזה הצפוי הוא חסרון ידיעה לכל העולם ממה נעשה, כי בעלי המלאכות מסתירים מעשיהם, ויש לחוש אולי מחרס נעשה התערובת בהיתוך. וכתב דאם ארעו בהן טריפות, לא ליעבד להו הגעלה, אלא בעי ליבון מספק. אמנם, למלאותם גחלים, שפיר דמי. וגם אם הוא ספק חרס, מותר לסמוך על זה. ואם הרתיח כל כך עד שהקש נשרף מבחוץ, גם הברזל הוכשר ומותר, יעויין שם. והביאו הרב פתחי תשובה (ביו"ד סימן קכ"א אות ב').

והרב שדי חמד (באסיפת דינים מערכת ה' אות כ"א) הביא מספר כנסת הגדולה החדש שכתב שעמד על המבחן וראה שצפוי אלו הכלים הוא זכוכית. והסכימו עמו עוד רבנים ע"ש. ועיין בשדי חמד שם שכתב כמה צדדים בזה, ומיהו מידי פלוגתא לא נפיק וע"ש.

אמנם בעיקר כלי חרס אי מהני ליה הגעלה, כתב הטור (יו"ד סימן קכ"א): "כתב בעל העיטור: אי לא מסתפינא מרבוותא, אמינא דאפילו כלי חרס בקדירא דלאו בת יומא, כיון דאיסורא דרבנן, מגעילה שלש פעמים ודיו. והביא ראייה מהירושלמי. וכן כתב הרשב"א. וסיום דבריו דאפשר שלא התירו אלא באיסור של דבריהם שאין לו עיקר מה"ת כתרומה וחלה בחוץ לארץ, וכן בשולי נכרים, אבל שאר איסורים של דבריהם, החמירו בהם כשל תורה. וראוי לחוש שלא להקל בדבריהם" עכ"ל.

חידושי מסכת פסחים

מלוקטים מספרי רבינו לפי סדר דפי המסכת

[מ:] ונוקמה כר' יוסי... הני מילי היכא דאיתיה בעיניה.

וי"ל דהא אנן קימין על י"א דתני בברייתא אף נותן את החומץ ואחר כך נותן את הקמח. ור"ל דאע"ג דחומץ כבר מעורב בתבשיל, הוא מבשל את הניתן בתוכו כמ"ש רש"י ז"ל, וסברת ר' יוסי היא על שעורן שלתתן ונתפחו שורן בחומץ וחומץ צומתן כמ"ש מעבר לדף, ומשמע דשורן בחומץ לבד. וא"כ מאי קאמר ונוקמה כר' יוסי וכו' והוצרך לתרץ הני מילי דאיתיה בעיניה וכו', דודאי כן הוא דסברת י"א אפילו חומץ מעורב בתבשיל צמית ולסברת ר"י לא צמית, אלא דאיתיה בעיניה בלא עירוב ולא אתי כר"י, וא"כ למה צריך להקשות ולתרץ בדבר פשוט?

ונלענ"ד לפרש כי תחלה סבר כיון שהשעורין שרויים במים וכששורן בחומץ החומץ צומתן, הו"ל כאילו החוץ מעורב בדבר אחר כסברת י"א דברייטא, דמה לי אם החומץ מעורב או השעורין מעורבין, כיון דאיכא דבר אחר מעורב עמהם ואפ"ה צמית. ולכן הקשה ונוקמא כר"י וכו'. ותירץ כי אשמעינן ליה לר"י הני מילי דאיתיה בעיניה וכו', ר"ל דאע"ג דהשעורין שרויין במים, מ"מ הוא מובלע בתוכם והחומץ הוא בעיניה ולכך הוא צמית, אבל אם יש דבר מעורב ביניהם שהוא בעין, יכול לומר שאינו צמית ולא אתי י"א כר"י.

{חיים עד העולם, חידושים-פסחים}

[שם] תוס' ד"ה רבא. "פ"ה קמחא דאבישונא. וקשה דהא לעיל אמרינן...". ונלע"ד לתרץ לפרש"י דלעיל מר זוטרא הוא דאסר וס"ל לרש"י דרבא פליג אמר זוטרא ושרי וכדאמרינן בכ"מ גברא אגברא קרמית ודו"ק.

{חיים עד העולם, חידושים-פסחים}

[מט.] ת"ר: לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם וישא בתו לתלמיד חכם, משל לענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל. ולא ישא בת עם הארץ, משל לענבי הגפן בענבי הסנה דבר כעור ואינו מתקבל.

ונתעוררו המפרשים על זה, דמהו תיבת 'לעולם', והיה די לומר ימכור אדם וכו'.

פעולת צדיק לחיים

פרקי חיים - מתולדותיו של רבינו בעל "כף החיים" זלה"ה
סיפורים ועובדות נוספות שובצו בין דפי הספר לפי סדר ההגדה

ערשו ערש ברזל

עוד מתקופת התלמוד נודעה לתהלה העיר בגדאד שבדינת בבל, ונתפרסמה לעיר גדולה של חכמים ושל סופרים. [ראה בפירוש רש"י ברכות (ד:) רב חנא בגדתאה "שם עירו בגדד היא העיר החשובה שבבבל". ועוד ראה מה שכתב הגאון רבי יוסף חיים זלה"ה בעל "בן איש חי" בקונטרס "מראות יחזקאל" שבסוף ספר "עוד יוסף חי"]. ובתקופת הגאונים מלאה עיר בבל את התפקיד הנשגב ביותר בחיי עמנו והשפיעה על כל תפוצות הגולה השפעה כבירה ועיני כל ישראל הופנו אל רבותינו שבבבל וציפו לכל הגה היוצא מפי קדשם. כמגדל עופל ובחן. וכל הארץ האירה מכבודם כי מהם יצאה תורה לכל קצוי תבל. ודבריהם נר לרגלינו במשך כל תקופת גלותינו הארוכה. ובכל דור ודור קמו רועים נאמנים בעיר תהלה זו לרעות צאן קדשים. ואף בדורות האחרונים זכינו לאנשים גדולים בעלי שיעור קומה, ובראשם הרב הדומה למלאך ה' צבאות אביר הרועים נר ישראל הגאון הצדיק והעניו מרן הגאון רבי עבדאללה סומך זלה"ה מחבר הספר "זבחי צדק", אשר כל גדולי רבני בגדאד בימים ההם יצקו מים על ידו. ומגדולי תלמידיו ריש גלותא דבבל מרן הגאון המפורסם מוה"ר יוסף חיים זלה"ה בעל "בן איש חי" ועוד.

'ארץ שנער הרה וילדה... גדלה שעשועיה'

בין ענקי הרוח שקמו במדינה זו משתקפת דמותו של הגאון המפרסם עמוד ההוראה המקובל האלקי איש אלקים קדוש מרן רבי יעקב חיים סופר זצוק"ל וזיע"א מחבר הספר "כף החיים" אשר הפך לנכס צאן ברזל בספרות התורנית. כל מבקש הלכה צריך לעיין בדבריו בכדי להבין את ההלכה הפסוקה.

רבינו נולד בערך בשנת תרכ"ה בבגדאד להוריו הצדיקים רבי יצחק ברוך ומרת אסתר ע"ה. הוריו היו צדיקים, יראים ושלמים וחינוכוהו בדרך התורה עוד מקטנותו.

אביו רבי יצחק ברוך זלה"ה נלקח לבית עולמו בירושלים בי"ט שבט תרס"ה. ביום פטירתו פירש את הפסוק בספר משלי (י"ט, כ"א) "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום" - שכן האדם חושב בלבו תמיד באיזו זכות יזכה לעולם הבא. ורמז לו הכתוב "ועצת ה' היא תקום" - עצ"ת בראשי תבות ענוה, צדקה, תורה. על ידי זה יזכה לעולם הבא. ורצונו לומר על ידי ענוה

עונותן ושפל ברכ

רבינו היה עונותן ושפל ברכ, בורח מן הכבוד ומן השררה ולא מחזיק טיבותא לנפשיה.

וכה סיפר אודותיו הגאון רבי יהודה זרחיה סגל זלה"ה בספרו צמח יהודה (ח"ה סימן ב') וז"ל:

"העניו והצנוע מוהר"ר בעל כף החיים ז"ע אשר עוד זכינו לראותו בגודל עונותו כשהוא מכבד כל בן תורה צעיר לימים ושם עצמו כאסקופה הנדרסת ולא חפץ להנות מכבודה של תורה... וגם מכירו לא ידעו גדלותו האמיתי באשר משתקפת מבתרי ספריו המאירים ז"ע ועכ"א".

עוד בענין זה סיפר הגאון רבי ברוך בן חיים זלה"ה בספר תפארת ציון (עמוד רל"ד):

"אני זוכר כשהגאון רבי יוסף צבי דושינסקיא זצוק"ל גאב"ד ירושלים עלה להתגורר בעיר הקודש, הדבר הראשון שאמר היה שמבקש לראות את רבינו ששמעו הגיע למרחוק באותם ימים. הוא הגיע לביתו וראה אותו יושב על מיטה של עץ ועליה כמה כריות דקות והרבנית היתה כותשת עם פטיש. הוא התפעל מאד והתקשה להאמין שכך חי מחבר הספרים הנודעים כף החיים בצורה כל כך פשוטה".

כן סיפר אודותיו רבי יהושע לעוי זצ"ל [הובא ב"תולדות כף החיים" (עמוד 42)] שכשהיה רואה את רבינו הולך בדרכו, תמיד הלך בכפיפת קומה ובצדי הדרכים.

עוד על עונותו של רבינו נלמד מהסכמתו לספר "שלחן העזר" (ח"ב) להגאון רבי יצחק צבי ליבוביץ זלה"ה מטאש שבהונגריה, בהסכמתו כותב רבינו: "...ומרוב עונותו של הרב הנז' שלח אלי לאמר, אני הפעוט להיות שר המסכים, ועם שידעתי שאיני כדאי... עכ"ז אמרתי לעשות רצון צדיק ובל אמונע טוב מלפרסם גם אני שבח הספר...".

חסדאין מיליה

רבינו היה נוהג בעצמו חסידות וחומרות ותמיד נהג בעצמו כדברי המחמיר וכה כתב בענין זה בכף החיים (סימן קנ"ח ס"ק כ"ה):

"...קודם כל עושין חשבון עם האדם אם קיים הדינים הכתובים בשלחן ערוך, ועל כן יש חסידים נזהרין לילך אחר דברי המחמיר אף על גב דלפום דינא הוא מותר, והוא מפני שבעת העליות מדקדקים עמהם כחוט השערה כנזכר וכל איש כפי גבורתו וכל אשר נשמתו זכה ביותר תאווה נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כל כך תאווה נפשו לילך אחר הקולות, וסימנין בתר עניא אזלא עניותא, ובזה יוכל האדם להבחין את עצמו".

ונציין כאן לדוגמא חומרות שנהג רבינו על עצמו למרות שלפום דינא אפשר להקל בה.

סיפר הגאון רבי יהודה צדקה זלה"ה [הו"ד בשו"ת הרי יהודה (ח"א סימן ח')]: